

DYMLINGEN

Nr 1 2013 Årg 25

**Barn och unga i
hembygden**

Relikten i Thuleparken

**Vår hembygd - En stark
reseanledning**

Varför ska vi?

Vad har hembygdsrörelsen med naturvård och miljöfrågor att göra?

För hembygdsrörelsen är naturen och kulturen sammanflätade och självklara delar av den helhet som utgör hembygdens landskap. Så har det varit sedan rörelsen uppstod och det formuleras i stadgarna (SHF, § 3) enligt följande: "Sveriges Hembygdsförbunds ändamål är att vårda och synliggöra hembygdens kultur och miljö så att de blir en naturlig grund för ett gott liv. SHF ska i detta syfte arbeta för:

- att kunskapen om och känslan för hembygdens kultur- och naturarv fördjupas och förs vidare till kommande generationer.
- att kultur- och naturhistoriska minnen och miljöer tas till vara och görs tillgängliga för alla.
- att kulturarv, miljö, tradition och hävdvunnen sed skyddas vid planering och förändring av samhället.
- att med kunskap om kultur- och naturarvet aktivt delta i formandet av framtidens hembygd."

Natur- och miljöfrågorna har genom detta givits en stark ställning i rörelsen. På senare tid har de också aktualiserats alltmer i samhällsdebatten. Det gäller t. ex klimatförändringen, markexploatering, skogs- och odlingslandskapens kulturvärden, friluftsliv och allemansrätten.

Kulturarvet och dess förråd av kunnande i hantverk, odling, landskapsvård och mycket annat efterfrågas alltmer. Det kan röra bevarande av den biologiska mångfalden, en

utvecklad besöksnäring och inte minst omställningen till ett hållbart samhälle. Gamla tiders brukande av naturen och landskapet utvecklade en detaljerad lokalkännedom, olika former av infrastruktur och mångbruk, kännedom om naturens rikedomar och möjligheter men också dess gränser - kunskaper och insikter med hög aktualitet.

Skogslandskapet utgör en betydande del av Sveriges yta, ekosystem och kulturarv. Det är av stor betydelse för boendemiljö, besöksnäring och landskapsbild. Det är också den del av landskapet som förändrats snabbast under senare decennier. Skogsbeståndets medelålder har sjunkit väsentligt liksom art- och åldersvariationen. I dagens skogsbruk finns problem med bristande hänsyn till natur- och kulturvärden. I dialogen om skogens många värden och brukandet av dessa finns många starka intressen, bl. a markägarnas, skogsindustrins och naturvårdens. Här behöver även kulturvärdet få en röst. Känner hembygdsrörelsen sig manad?

Sverige ratificerade Europarådets Landskapskonvention för ca två år sedan. Den betonar behovet av helhetssyn på landskapets många olika värden, samverkan och dialog samt vikten av medborgarinflytande. Det är i hög grad perspektiv som känns igen i hembygdsrörelsens verksamhet och som nu ska genomsyra myndighetsarbete med mera. Landskapets förvaltning handlar om hur olika intressenter kan verka i samförstånd och ömsesidig respekt, hur vi kan leva tillsammans ekologisk, ekonomisk och socialt hållbart. Här har hembygdsrörelsen en viktig roll att fylla.

VIKTORIA HALLBERG
SVERIGES HEMBYGDSFÖRBUND

Innehåll

Varför ska vi?	2
Tynnelse	3
Handen på hjärtat	4
Relikten i Thuleparken	5
Fåfången	6
Vår Hembygd - En stark reseanledning	7
Årsskrifter	8-9
Krumelurer som öppnar universum	10
Mötesplats	11

DYMLINGEN NR 1 2013

Årgång 25 Södermanlands hembygdsförbund

Redaktörer: Jennie Fornedal
och Christel Comstedt Jonsson

Ansvarig utgivare:

Jan Eric Rosenqvist

**Manusstopp till nr 3/2013 är den
31 augusti**

**Att prenumerera kostar
65 kronor per år.**

Distribueras till prenumeranter
samt till styrelseledamöter i
hembygdsföreningarna i Sö-
dermanlands län (20 ex) och till
anslutna föreningar i Stockholms
och Västmanlands län (3 ex).
Upplaga 1 700 ex.
Linderoths Tryckeri, Vingåker,
ISSN 0349-86662

Inför detta nummer har vi fått in
mycket spännande material och
långa texter. Allt får naturligtvis
inte plats. För att ändå erbjuda
möjligheten att läsa artiklarna i
sin helhet har vi skapat ett webb-
nummer som ligger på vår hem-
sida. Här går det att läsa ännu
mer kring flera av tidningens
artiklar.

Södermanlands

hembygdsförbunds kansli:

Jennie Fornedal och Christel Comstedt Jonsson

Adress: Behmbrogatan 20
611 32 Nyköping

Tel 0155-28 43 00

E-post: kansli@hembygd.d.se

Plusgiro: 7 67 22 - 8

Bankgiro 619-1928

Hemsida: www.hembygd.se/sodermanland

Tynnelsö

Ett slott för biskop och kung

Problemet om vår nya landshövdings val av bostad tog Anders Johansson upp i Dymlingen nr. 3-4 2012. Frågan restes om inte landshövding Lise-Lott Hagberg borde återgå till äldre tids ordning, då adeln och annat fint folk flyttade runt till olika slott och herresäten. Hon behöver inte bo i landshövdingens residens i Nyköping utan skulle lika gärna en vacker sommarmånad kunna flytta över till Mälsåker, förutsatt att denna gamla adelsboning fortsätter att restaureras.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att inte så långt från Mälsåker, alldeles utanför Selaöns västra strand, ligger Tynnelsö, en betydligt äldre byggnad, som är stadd i allt större förfall. Denna borg är dessutom betydligt svårare att besöka än Mälsåker eftersom den ligger på en ö. Jag har hört att de gamla stenmurarna inte längre underhålls utan delvis hotar att ramla samman. I Sörmlandsbygden 1986 har E. H. Bergquist tagit upp denna byggnads historia i

en innehållsrik artikel, där han också utnyttjar sina undersökningar av dess bastanta murverk. Det framgår att detta stenhus började uppföras redan slutet av 1200-talet. Kung Birger, Magnus Ladulås son, var 1304 gäst hos Strängnäs biskop Isarus på Tynnelsö. Denna murbyggnad där biskopen tog emot sin kung var inte stor, 17 meter lång och 9 meter bred.

I reformationens kölvatten

Efter reformationens införande övertog Gustav Vasa Tynnelsö. Biskopsborgen blev således en kunglig borg. Hans drottning Katarina blev allvarligt sjuk under en resa och fördes till Tynnelsö där hon avled. Slottet hade en strategisk placering med goda förbindelser med Stockholm och stora delar av Mälardalen. Hertig Karl, kungens yngste son, uppehöll sig med sin familj ofta på Tynnelsö, som under hans tid byggdes om till ett slott i renässansstil. Ett minne av

Läs mer på hemsidan

det är den vackert dekorerade ridarsalen i en övervåning och slottets portal. Senare kom Tynnelsö att ingå i drottning Hedvig Eleonoras livgeding innan den kom att få privata ägare och sorterar nu under Statens fastighetsverk.

Intresse behöver väckas

Kunde inte Sörmlands Hembygdsförbund göra något för att väcka ett större intresse inte bara för Mälsåker utan också för Tynnelsö? En vanlig utflykt till Tynnelsö är av praktiska skäl inte lätt att genomföra för en privatperson. En exkursion i Förbundets regi, med ordnad transport och goda föredrag, skulle väcka ett större intresse för denna fantastiska byggnad med en så lång historia bakom sig. Minnesvärda byggnader från äldre dagar befinner sig numera i farozonen. Ansvaret för fasta minnesmärken låg länge på RAÄ men överfördes under slutet av 1990-talet till länsstyrelserna. Vården av kulturfastigheter har fått en allt lägre prioritering. Det verkar vara bättre att acceptera att gamla hus ramlar samman bit för bit än att vårda dem. Frågan är om vi har råd att mista sådana minnesmärken från vår äldre historia som Mälsåker och Tynnelsö. Hertig Karl uppförde tre renässanspalats. De i Nyköping och Eskilstuna brann upp, endast det på Tynnelsö är kvar. Borde inte det räddas medan tid ännu är? **HUGO MONTGOMERY**

**Välkommen till en kunskapsdag på Mälsåkers slott
den 20 april 2013.**

ATT FÖRMEDLA KUNSKAP MED TEXT OCH BILD

Vilka enkla regler fungerar för gemene man?

På ett eller annat sätt arbetar alla hembygdsföreningar med kunskapsförmedling med hjälp av text och bild. Vi gör det i medlemsutskick, på hemsidan, i årsboken och i utställningar. Ett stort arbete läggs ned på detta och nu skapar vi en kunskapsdag för att se till att vi får mesta och bästa möjliga resultat ut av våra insatser.

Anmälan till Kansliet senast den 12 april.

Handen på hjärtat

Ungdomsorganisationen 4H och Hembygdsrörelsen har mycket gemensamt.

Sveriges 4H är en ungdomsorganisation med flera hundra klubbar över hela landet. 4H-klubbarna drivs av ungdomar för ungdomar. Föreningsdemokrati är en av verksamhetens allra viktigaste byggstenar och har bidragit till ett fantastiskt utbud av 4H-aktiviteter. Matlagning, hantverk, djurskötsel, småföretagande, dans, teater och friluftsliv är bara några av de inriktningar som klubbarna i Sveriges 4H har på medlemmarnas initiativ. För att ta ett ännu större steg framåt behövs fler vuxna som engagerar sig och stöttar ungdomarna i deras föreningsverksamhet och utveckling. En hembygdsförening kan spela en viktig roll för dessa ungdomar och våra organisationer har i hög grad lika värderingar och intresseriktningar.

4H anordnar såväl regionala som nationella kurser, läger och träffar. Det största evenemanget som arrangeras är Rikslägre. Ekebyboda i Uppland var hemmaplan för 2012 års läger och Roland Johansson från Ekeby hembygdsförening var där för att representera Hembygdsrörelsen.

- *Det var roligt att få träffa så många engagerade ungdomar, berättar han. Johansson fick genom besöket på Rikslägre upp ögonen för ett framtida samarbete.*
 - *Jag pratade bland annat med några av deras samordnare på distriktsnivå och där tror jag att Hembygdsrörelsen och*

4H kan ha mycket nytta av varandra, fortsatte han.

För att kunna starta upp ett större samarbete föreslår Johansson att man börjar smått.

- *Ett första steg kan vara att vi besöker varandras distriktsträffar och berättar mer om våra respektive verksamheter, menar han.*

Huvud, hjärta, hand och hälsa

4H:s vision är att barn och ungdomar ska utvecklas till engagerade och ansvarstagande människor med respekt för omvärlden. Visionen ska uppnås genom att i samspel med människor och natur upptäcka deras rika värden och mångfald. 4H står för Huvud, Hjärta, Hand och Hälsa. Dessa fyra H utgör grundstenarna i 4H:s organisation. Huvudet symboliserar kunskap och förståelse, hjärtat står för empati och respekt. Hand representerar färdighet och är starkt knuten till organisationens motto "att lära genom att göra". Hälsa representerar att sunt liv med socialt umgänge, bra mat, idrott och vistelse i skog och mark där alla sinnen berörs.

4H:s generalsekreterare Veronica Gisslar välkomnar ett samarbete med öppna armar.

- *Tillsammans kan vi engagera fler. Hembygdsrörelsen och 4H har många gemensamma beröringspunkter och det finns verkligen utrymme för att utvecklas ihop och lära av varandra. Det skulle vara otroligt roligt om vi kunde få till många samarbeten, säger hon.*

VIKTORIA HALLBERG

Med gemensamt mål i sikte

Även efter det att skolan är slut för dagen finns det barn och ungdomar vi kan möta, lära och lära av.

Allt fler hembygdsföreningar börjar ha det svårt att få till ett bra samarbete med skolan. Den 16 mars startar Södermanlands hembygdsförbund ett samarbete med 4H för att försöka nå och engagera barn och ungdomar i de miljöer vi verkar i och brinner för. Det är ett samarbete som hembygdsförbundets barn- och ungdomsgrupp tagit initiativ till och som vi verkligen tror kan ge oss fler aktiva medlemmar och mer verksamhet.

Läs mer om vad vi kom fram till den 16 mars på hemsidan www.hembygd.se/sodermanland Kontakta hembygdsförbundets kansli eller 4Hs rikskansli i Katrineholm 0150-50380 om du vill veta mer.

JENNIE FORNEDAL

Barbro Rundström och Veronica Gisslar på besök vid Akalla 4H-gård i mars 2013. JF

Relikten i Thuleparken

Inom hembygsföreningens intresseområde ligger även kunskap om naturens utveckling eller förändring under olika tidsperioder. En natur som till stora delar påverkas av människors liv och leverne under historiens gång. Man behöver inte gå långt för att finna tydliga tecken på kopplingen människa och biologisk mångfald.

Ett tema som många gånger avslöjar vad som förändrats med eller utan människans hjälp. När vi hör talas om vilda djur och växter förknippas det ofta med problem och att arterna hotas eller minskar i viss omfattning. Det är därför intressant att lyfta fram en mindre vanlig art som lever och frodas i vår omedelbara närhet.

En relik bland andra?

Än mer intressant blir det om vi lever och verkar praktiskt taget ovetandes om varandra. I Thuleparken alldeles i närheten av huvudbyggnaden Nämndemansgården står några ståtliga gamla tallar. I en av dessa tallar huserar den mindre vanliga RELIKTBOCKEN som lyfts fram som en hotad och hänsynskrävande art när det gäller skogsbruk.

Reliktbocken är en brunfärgad skalbagge ca: 12 mm lång som lever i levande tallar under ibland flera decennier. Dess närvaro syns i form av vackert guldfärgade partier på den grova tallstammen. Den förorsakar inte tallen någon egentlig skada, vilket medför att träden lever vidare.

Den som vill komma i närmare kontakt med den anonyme grannen kan vid midsommartid under varma dagar lyssna efter djurens smattrande läten i barken eller med lite tur även få en skymt av djuren.

Bocken står oss nära

Reliktbocken har kommit oss närmare genom sitt leverne i gamla ensamstående och solexponerade tallar. Dessa träd hittar man oftast i närheten av vägar eller vid konstant öppna platser i närheten av bebyggelse. Förr kallades skalbaggen för "suptallbock" eftersom det ofta vid öppna platser som mjölkpallar och milstenar påminde kusen att det var dags för en färdknäpp. Ingen kan väl säga annat än att ett harmöst sällsynt djur platsar bättre på en hembygdsgård än det med det historiska namnet Reliktbock.

ROLF PETTERSSON

Nedan ett parti av tallbarken med Nämndemansgården i bakgrunden.

Reliktbocken här är något större än 12 mm. En insekt som inte har något emot delar av människans påverkan i miljön.

Foto R. Pettersson

Texten är tidigare publicerad i Flens hbfs årsbok 2012.

Välkomna till Arsenalen

Årsmöte den 4 maj

Skogen är i focus på Södermanlands hembygdsförbunds årsmöte den 4 maj.

Rolf Pettersson kommer att medverka kring tema skogen och hembygdsrörelsen. Rolfs intresse för biologisk mångfald framgår bland annat i artikeln här till vänster. Han medverkade även i Sörmlandsbyden 2011 då han även ledde sommarkursen på ett sätt som fick deltagarna att se på sin omgivning med nya ögon.

Inbjudan till årsmötet finns på hemsidan www.hembygd.se/sodermanland. Om du inte har tillgång till denna ring kansliet 0155-28 43 00

Bilden från Gröna kusten av Thomas Hjelm

Riksstämman

Sundsvall 24-26 maj

Värd för stämman är Medelpads hembygdsförbund. Temat för stämman är skogen, bl.a. med en debatt som ställer frågan om Sverige behöver en ny skogspolitik. Bakgrunden är att dagens skogsbruk inte tar tillräcklig hänsyn till skogens kulturmiljövärden eller sociala värden.

Alla medlemmar är välkomna till stämman.

På höstmötet i Nyköping antog Södermanlands hembygdsförbund en motion som kommer att behandlas på stämman.

Läs mer om stämman på hemsidan www.hembygd.se under den röda rubriken "Om SHF"

Fototävling

Vår fantastiska hembygd

Fototävling

Både en otroligt fin bok och en väldigt speciell guidning står på spel i denna tävling som avgörs under sommaren 2013

På Höstmötet i november 2012 deltog Jacqueline Hellsten och Anki Sognefors och pratade om tursim i våra hembygder. Jacqueline berättade då om en bok om familjen Rosenhane som tagits fram med titeln "Aller nådigste Herre". På motstående sida skriver hon om Gröna kusten, vars hemsida hon visade delar av på mötet, på vår hemsida finns reportaget i sin helhet.

Boken har vi fått av Jacqueline Hellsten för att delas ut till en vinnare av Fototävlingen "Vår fantastiska

Boken står på spel, tillsammans med en guidad tur kring vadsjön.

hembygd". Förutom boken till fotografer vinner din hembygdsförening en guidad kultur-, natur- och fågelexkursion runt Vadsjön. Arrangörer är Husby-Oppunda sockenförening och Föreningen Sörmlands Ornitologer.

Vår fantastiska hembygd borde fler få ta del av. Locka nya besökare genom era bilder som kan vara av en plats, en händelse eller vad som helst som gör just er hembygd så speciell och lockande.

Skicka in era bilder senast den 25 augusti

Fåfängan

Ett kultur- och trädgårdscafé i Nyköping

I lantlig idyll nära stadens centrum ligger det två fina gamla hus. Dessa är några av Nyköpings äldsta bevarade boningshus från år 1798.

Sommaren 2011 upptäckte de två bröderna Blomster den vackra platsen. Med energiskt arbete och stort intresse för natur och miljö har de lyckats uppväcka den gamla Fåfängan till liv. Här kan man få njuta av blommor, örter och bruks-

växter. Den förfallna trädgården har fått nytt liv genom de två brödernas försorg till många nyköpingsbors stora glädje.

Fåfängan kommer att öppna för säsongen 2013 med valborgsfirande. I maj är det helgöppet. Från juni till och med september kommer det att vara öppet onsdag-söndag.

Vid scenen, belägen mellan de gamla husen, framförs det diverse evenemang. I juni blir det lunchmusik onsdagar och lördagar. Och de

Fåfängan förenar historiska vingslag med naturnära upplevelser och njutning för gommen. Allt är miljövänligt förpackat. Foto CC7

två sista veckorna i juli visas sommar-teater. Höstmarknad första helgen i oktober.

Servering med ekologiska och hembakade produkter. Det kommer även att öppna en hantverksbutik i ett av husen.

Ett besök på Fåfängan i sommar kan varmt rekommenderas. Håll utkik för aktuellt program.

Gå gärna in på Fåfängans egen hemsida www.fafangan.com

CHRISTEL COMSTEDT JONSSON

Vår Hembygd

En stark reseanledning

Till Sörmland reser varje år tusentals personer för att besöka släkt och vänner eller uppleva sin hembygd. Den största delen av "turistkronan" är transport, boende och mat. Syftet med resan, aktiviteten eller upplevelsen, utgör bara en bråkdel av de pengar våra turister spenderar.

Sörmlands hembygdsföreningar driver många museer, caféer eller andra upplevelsebaserade verksamheter, men skulle kunna få en bättre lönsamhet genom att marknadsföra och utveckla sina produkter tillsammans. Deras produkter är viktiga reseanledningar och behöver synliggöras bättre.

Nu har en helt ny organisation bildats, som ska marknadsföra och hjälpa till att utveckla besöksrelaterade verksamheter längst den Sörmländska kuststräckan, berättar Jacqueline Hellsten, verksamhetsledare i Leader Kustlinjen.

Initiativ tog vi tillsammans med leader Södertälje 2011. Vi hade efter en förstudie konstaterat att det fanns en önskan från de mindre aktörerna i området, att tillhöra någon form av organisation som samlar deras intressen och hjälper dem att marknadsföra sig som dessutom arbetar över kommungränserna i Sörmland.

Ekonomisk förening

Vårt projekt har resulterat i en ny ekonomisk förening vars syfte är att marknadsföra turismverksamheter inom det geografiska området Gröna Kusten. De ungefärliga gränserna för området är Norrköping i söder, Stockholms södra skärgård i norr, Katrineholm i väster och skärgården i öst. "Gränser" är ett obestämt begrepp för en destination, alla som vill och känner sig tillhöra Gröna Kusten ska vara med, säger Jacqueline Hellsten.

"Green Coast"

Varumärket "Gröna Kusten" är baserad på våra starka områdesteman, skärgård, slott och herrgårdar, vildmark, ekologi och konst och kultur. De är medlemmarna själva som kommit fram till namnet Gröna Kusten. Delägare i föreningen blir man för en engångsavgift på 800 kr. Årsavgiften är 1600 kr. Syftet är inte att tjäna pengar av medlemmarna utan att skapa trafik till deras hemsidor som kan generera affärer!

Fixa rätta produkterna på hyllan

Ingen blir väl glad av att komma in i en halvtom affär! Produkterna är jätteviktiga för att vi ska växa som destination. För att marknadsföringen skall bli framgångsrik behöver vi produkter som håller hög kvalitet och matchar de tema som marknadsförs.

En möjlig väg för hembygdsföreningar är att paketera sina aktiviteter tillsammans med en "motor", en aktör vars verksamhet drivs året runt som tex en restaurang eller boendeanläggning.

Kostnadsfri vägledning

Alla medlemmar kan få kost-

nadsfri utbildning i att lägga upp sina produkter på portalen Gröna Kusten. Det är viktigt att alla får ta del av de verktyg och möjligheter destinationsprogrammet kan erbjuda. Man kan paketera sina produkter med andra, ge restips och "puffa" för sina evenemang. Besökare kan också själva göra upp en egen rutt med vad de själva är intresserade av.

Läs mer; www.gronakusten.se/
www.hembygd.se/sodermanland.

Anki Adventures

Äventyret är i resan - resan är äventyret

Prova något av våra resepaket i Sverige, Europa och övriga världen.

Ett unikt och komplett sätt att resa!

IATA certifiering Resegarantier

www.ankiadventures.se

Nytt om gammalt

Årsskrift 2012

Esbjörn Blåpannas Gille

170 x 240 mm, 39 sidor

Margareta Eriksson, 016-35 90 50

En annorlunda hembygdsdag, Hur
det var att vara liten på 1940-50-ta-
let, Varför heter det Munkhammar?,
Minnen från Konsum i Kvicksund,
med mera.

Årsskrift 2013

Flens hembygdsförening

A5-format, 34 sidor

Yvonne Nilsson Gauffin,

tfn 0157-101 68

www.hembygd.se/flen

Det händer i Thuleparken, Nostal-
gisk återblick på friidrotten i Flen,
Midsommar på Stenhammar, med
mera.

Årsskrift 2012

Fogdöns hembygdsförening

A5 format, 42 sidor

Anna-Stina Gustafsson, 0152-303 11

www.hembygd.se/fogdon

Gårdarna i Hålby, Tant Otilia, Klos-
tersymposiet, med mera.

Frustunabygden 2012

Årgång 13

Frustuna hembygdsförening

A5-format, 62 sidor

Sten Eriksson, 0158-103 04

Lekar och platser på Södertuna, Sjö-
sänkning gjorde bebyggelse möjlig,
Gustafsvik, Barndomens vår- och
höstvätt, med mera.

"Vår tid på Jorden"**- välfärd inom planetens hållbara gränser**

Författare: Johan Rockström och
Mattias Klum. Förlag: Bokförlaget
Langenskiöld, 2012

Den välbekante naturfotografen
Mattias Klum har tillsammans med
chefen för Stockholm Resilience
Centre, Stockholms universitet ar-
betat fram ett referensverk för miljö/
naturtillståndet på vår planet just nu.

En stor del av syftet med den här
boken är att den ska inspirera såväl
världens ledare inom politik, nä-

Bygdeberättelser 2012

Årgång 16

Gillberga-Lista hembygdsförening

210 x 230 mm, 96 sidor

Kajsa Enoksson 016- 600 91

www.hembygd.se/gillberga-lista/

Viola Jansson, 93 år, Gillberga skola
100 år, Biby – Herrgårdsliv i gång-
na tider, Inkräktare eller godsaker
i trädgården, Positiva föredömen,
med mera.

Kilabygden

Årsskrift 2013, årgång 24

Kila hembygdsförening

A5-format, 52 sidor

Bertil Sinander, 0155-722 47

www.hembygd.se/kila/

Beredskapstiden 1939-1945, Alvar
Pettersson berättar, Med skoltågen
till Nyköping, Kolmården, den trol-
ska skogen, med mera.

Callandern

Årsskrift 2013, årgång 9

Mariefreds hembygdsförening

A5-format, 42 sidor

0159-21 392, mariefreds.hbf@telia.comwww.hembygd.se/mariefred

Olle Albihn, en mariefredsprofil,
Strandbadsbåten, Ungdomsgården
Wik, med mera.

Näshultabygden 2013

Näshulta hembygdsförening

A5-format, 48 sidor, Pris 80:-

Lars Johansson, 016-703 04

www.hembygd.se/nashulta

Reflektioner, Ulla Pettersson – 101
år – minns, Biobränsle värmer Näs-
hulta Friskola, Salix och GRoT ger
bioenergi, med mera.

Näshultakatalogen 2012

Årgång 9

Näshulta hembygdsförening

A5-format, 56 sidor, Pris 70:-

Kontakt: se ovan

Läs mer på hemsidan

ringsliv och det civila samhället, som
läsare med alla möjliga bakgrunder,
till att med mod och övertygelse på-
börja denna viktiga resa.

Författarna tror att mänsklig-
heten under de kommande två år-
tiondena(!) måste vända negativa
trender i nästan alla områden av
miljöförändringar.

Boken "Vår tid på jorden" är
otroligt viktigt, men i dess nuvarande
faktaspäckade form så är det nog
redan de insatta som mest kommer
att ta del av den.

Torbjörn Anderssons recension finns att läsa i
sin helhet på www.hembygd.se/sodermanland

ÅRSSKRIFTER

Sockenmagasinet 2012

Årgång 26

Tystberga hembygdsförening

240 x 205 mm, 40 sidor

Göran Dahlberg, 0155-26 06 83

www.hembygd.se/tystberga

Båtsman Stenius, Djurhandel på 30-talet, Tystberga socken, Revyer och Länsman Fredlund räknar fel, Tystberga för 90 år sedan, med mera.

Årsskrift 2012

Vrena och Husby-Oppunda hembygdsförening

A5-format, 40 sidor

Ingvar Hugsén, 0155-912 67

www.hembygd.se/vrena/

Vrena Tegelbruk, Patentbanken, Vad gjorde Du den 2 maj 1962?, Gamla församlingshemmet, Första sommaren med Munter, med mera.

Torpgrunden

Tidskrift för Öja-Västermo hembygdsförening

Nr 4, 2012, årgång 18

A5-format, 22 sidor

Eric Andersson, 016-611 60

www.hembygd.se/oja-vastermo/
Hela somrarna utan elektricitet och utan telefon, Gamla Furan, Återbesök i Tveta, med mera.

Torpgrunden 2013

Jubileumstidskrift, 25 år med Öja-Västermo hembygdsförening

A4, 32 sidor

Alberga – vår tätort, Räddningstjänsten i Öja-Västermo, Laga skifte i Råby by, Hjälmare kanal – Sveriges äldsta vattenväg, med mera.

Vårt Östra Vingåker

Årsskrift 2013, årgång 24

Östra Vingåkers hembygdsförening

A5-format, 52 sidor

www.hembygd.se/ostra-vingaker

Visan om Stenman, Vi minns, Sjöholms skola – ett varmt minne, Hågkomster från tiden i Kvarngölet, Barnhemspojken Stig skulle bara stanna en sommar i Hårnäs..., med mera.

En hälsning från Stigtomtaortens hembygdsförening 2012, En gammal kappa berättar Stigtomtaminen, med mera.

S:t Olof

Årgång 22, Nr 4 2012

Torshälla hembygdsförening, S:t Olofs Gille

A5-format, 16 sidor

Iha Frykman, 016-35 81 39

www.hembygd.se/torshalla/

Torshälla tidning, Kyrkans livskväll, Gård nr 2, fortsättning från S:t Olof nr 3, På Bergströmska gården, med mera.

S:t Olof

Årgång 23, Nr 1 2013

Julmarknaden 2012, Frida och Fredrik Grönberg, Kvarteret Holmen, Besök från Eskilstuna stadsmuseum, med mera.

Tunabygden

Årsskrift 2012, Årgång, 30

Tuna hembygdsförening

A5-format, 60 sidor

Inger Carnelius, 0155-571 22

www.hembygd.se/sodermanland-tuna/

Torpvandring till Svansta ödetomt, Pojkar och fiske, Grobladet – en känd läkeväxt, med mera.

Tunabergsbygden

Årsskrift 2012, Årgång 62

Tunabergs hembygdsförening

A5-format, 48 sidor

Birgitta Nordström, 0155-508 68

www.tunabergs-hembygdsforening.org.se/

Bondmorans liv förr och nu, Ett gammalt foto väcker minnen, Gränsstrid mellan Svea och Göta, med mycket mera.

För nashultaborna viktiga institutioner, Föreningar med verksamhet i Nashulta, med mera.

Årsskrift nr 7, 2012

Råby-Rönö hembygdsförening

A4-format, 20 sidor

Kurt Nordström, 0155-24 15 90

www.hembygd.se/raby-rono/

Gillbergas historia med berättelser av Brita Borgman och Ingrid Holmström, Råsätters historia, Stora och lilla Stockholmstorp, Sandstugan, Oppeby Mejeri, med mera.

Från by till samhälle

Valla tätort under 150 år, 1862-2012

Årsskrift 2013

Sköldinge-Valla-Lerbo hembygdsförening

A5-format, 112 sidor

Berith Jern, 0150-66 00 00

www.hembygd.se/skoldinge-valla-lerbo/

Walla by i Sköldinge socken, Valla i Oppunda härad, Järnvägen skapar verksamheter, Ett 50-årsminne på Ericsberg, Ungdomens nöjesliv, med mera.

Stigtomtabygden

december 2012

Stigtomtaortens hembygdsförening

A5-format, 4 sidor

Margareta Granat, 0155-22 72 14

www.hembygd.se/stigtomtaorten/

Linda Eklund, Sörmlandsbygdens nya redaktör

Krumelurer som öppnar universum

- *Mamma, här är till dig!* Femåringen sträckte fram ett omsorgsfullt ihopvikt ritpapper. Han såg stolt och lite lurig ut, som om han visste en spännande hemlighet. Jag vek upp pappret och läste "BAPPS FRU", skrivet med stora, tydliga, gröna bokstäver. "Pappas fru"! Min pojkes första skrivna ord!

- *Titta här då!* Han tog fram ännu ett ritpapper och skrev raskt hela alfabetet, från början till slut. De enda bokstäver som han behövde lite hjälp med var "den där man inte använder, med svansen" och "den med ett streck och ett snett V". Sedan pratade vi om bokstäver, om vilka som var med i olika ord och hur många det behövs för att skriva "dinosaurie". Sonen förundrades över att med de krumelurer som fick plats på hans papper, kan han skriva alla ord som finns.

Och visst är det förunderligt. Att alla de där små strecken, magarna och böjarna tillsammans i olika kombinationer kan skapa noveller,

debattartiklar, poesi, sms-meddelanden, tegelstensromaner, faktatexter, manifest, kärleksbrev... Ord och texter som berör, roar, retar upp, förskräcker, gläder... Och i grunden är allt krumelurer av streck och magar. Krumelurer som öppnar världar, ja, rent av universum.

Att arbeta med dessa krumelurer är något av det bästa jag vet. Därför är det med spänning och mycket glädje som jag nu tar över redaktörskapet för årsboken Sörmlandsbygden. Att tillsammans med duktiga författare och en engagerad redaktionskommitté bolla och knåda texter till bokens olika artiklar är fantastiskt kul.

I slutet av året får ni läsa resultatet. Det blir en årsbok med intressant, varierat, roligt – och även lite sorgligt – innehåll från landskapets olika hörn. Jag hoppas och tror att krumelurerna har mycket spännande i beredskap till er.

EN SOLIG VÅR ÖNSKAR "BAPPS FRU"

LINDA EKLUND

För en spännande framtid för Sörmlands hembygdsförbund!

I verksamhetsplanen för 2013 – och även i planer bakåt under åren – ligger många olika förslag om marknadsföringsaktiviteter för förbundets verksamheter, för boken Sörmlandsbygden, för tidningen Dymlingen.

Det kan inte bara vara styrelsens arbetsuppgift att också lösa och genomdriva dessa aktiviteter. Styrelsen har nog med arbetsuppgifter. Därför borde det vara till stor hjälp om marknadsplanerna utvecklades i en speciell "marknadskommitté", bildad av folk utanför styrelsen, gärna av – kanske pensionerade – yrkesproffs, marknadsmänniskor, gärna med spridning över hela Sörmland, som fortfarande gillar att ta greppet och lösa problemen.

Marknadsgruppens uppgift

Inom förbundet finns ett stort behov av att formulera praktiska marknadsåtgärder och se till att dessa verkligen genomförs inom bestämda tidsramar, samt att återkoppla åtgärderna resultatmässigt – vad gick bra, dåligt, höll budgeten?

Marknadsgruppens uppdrag är att diskutera de olika punkterna inom verksamhetsplanen, formulera aktiviteter, grupperingar, tid – och ekonomi, inte minst – genom att ta ett helhetsgrepp.

Är du som läser detta inte marknadsförare själv – kanske du känner någon som skulle vara intresserad – i föreningen, eller utanför, i bekantsskapskretsen.

En marknadsgrupp behövs!

För att hårdra situationen – den tänkta gruppen borde vara en av de viktigare inom förbundet just nu – här diskuteras de praktiska utvecklingsalternativen.

Är du intresserad av att medverka, ska du inte tveka att kontakta Jennie på kansliet. Allt praktiskt med mötesplatser, tider, ekonomi, mm, löses senare. Därmed inte sagt att du ska vila på hanen! Ring Jennie nu, när det klickar till i hjärnan!

Ett upprop från en som gärna är med i marknadsgruppen!

Nalle Remnelius - Malmköping
Ring mig gärna på 070 – 712 59 47 – om du har undringar, mm, om detta!

På mitt sätt sett

Mötesplats

Med begreppet "Mötesplats" tänker man sig i första hand en tillfällig breddning av en smal grusväg som möjliggör möte mellan fordon. Men det jag nu tänker på är platser för möten människor emellan. Och då platser utan något särskilt upplysningsmärke.

Sedan urminnes tider har människor mötts av olika orsaker, spontant och planerat. Ett tillfälligt möte kunde vara på väg till eller från någonting. Man kanske bara vinkade till varandra (gäller fortfarande att man vinkar med öppen hand på sjön men med knuten på land?) eller stannade till för att inleda utbyte av senaste nytt, sådant som den illvillige brukar benämna skvaller som andra ägnar sig åt.

Överenskomna möten har anordnats i alla tider för att dryfta bygdens gemensamma frågor. Samlingsplatsen blev så småningom sedvanlig. Med kristendomens intåg och kyrka på platsen, där man var van att träffas, kom dessa närområden att bilda socknar. I Tystberga kom denna plats att ligga mycket nära norra gränsen eftersom södra delen ännu stod under vatten eller var otillgängligt skogklädd och bergig. För att motivera den ocentrala placeringen berättar man gärna en legend:

"Folket i bygden skulle bygga en kyrka. Man valde ut en centralt belägen kulle och började bygga. När byggarna tänkte fortsätta följande dag fann de allt raserat. De började om men allt revs ner kommande natt. Efter en tredje natts raseri(?) gav man upp. I stället förlitade

man sig på högre makter, spände två vita oxar framför en stock (färg och träslag okänt) och lät oxarna löpa. Där de stannade skulle man bygga kyrkan och det gjorde de vid nuvarande kyrkans plats." Tur att de stannade där de gjorde, det hade varit förargligt om de stannat först i grannsocknen.

Kyrkan har sedan blivit en vanlig mötesplats. Förr var det närmast obligatoriskt att söndagar gå i kyrkan. Tvånget kanske inte kändes så tungt ändå. Det var ett avbrott i vardagens slit. Man fick sätta sig ner och kunde till och med ta sig en tupplur. Så dåtidens långa predikningar kan ha uppfattats som en välsignelse.

Förmodligen var eftersnacket den största behållningen. De av prästen upplästa officiella nyheterna kunde kompletteras med inofficiella lokala händelser. Möjligen planerades möjligheter till allianser gårdar emellan genom äktenskap. Detta kunde på sikt föranleda festliga sammankomster i kyrkans namn. Dop, konfirmation, giftermål och även begravning var anledning till att träffas under gemytliga former. I anslutning till sådana träffar kunde en och annan tår förekomma av olika anledningar, såsom ögontår, kaffetår och styrketår.

Ungdomar har alltid mer eller mindre trevande försökt närma sig motsatta könet. På en bondgård, den vanligaste arbetsplatsen, fortsatte kanske drängen och pigan samvara efter arbetet. Höskullar skulle nog kunna berätta en hel del. Trots allt var urvalet något begränsat på en bondgård och cykeln medförde större spridning av generna. Man cyklade långa vägar till särskilt populära festplatser. Den pojke som varit framgångsrik en danskväll (el-

ler var det flickan som varit det?) kunde få skjutsa hem en flicka/tös/jänta/tjej/böna/brallis/brud/pudding/tjack (kärt barn har många namn) på cykelstangen, den tidens raggarbaksäte.

Under devisen "Det är inte de snällaste pojkarna som kysser de vackraste flickorna" försökte många pojkar stärka sig med "Mod på flaskka". Det berättas om en kall vinterkväll när många hade lagt drycker på kylning i snödrivorna utanför danslokalen, att en kille stack in huvudet genom ytterdörren och skrek "Plogbilen kommer!" Sedan fick han en egen stund med alla flickorna.

De små festplatserna slogs ut så småningom av större. Vintertid ersattes logar och magasin av samlingslokaler som kunde erbjuda kända dansorkestrar. Vid tanke på den tidens lördagsdanser slår mig vissa likheter med söndagarnas kyrkobesök. På ena sidan danslokalen stod tjejerna och på den andra killarna, precis som i kyrkan med damer till vänster och herrar till höger. Skillnaden är att det i kyrkan inte var samma rusning till damsidan när musiken började spela.

Torgdagar och marknader har alltid varit välkända mötesplatser. Aktuellt nu är Gammaldags Malmköpings Marknad, förkortat GMM, sista lördagen i maj. Temat för i år är "Lek och Fritid". Vårt förbund tänker ställa upp med "Den gamla festplatsen". Förutom utställning med foton och föremål från förr planeras för en nostalgitripp, vid vår vanliga plats Sörmlandstorget, med pilkastning, chokladhjul och andra attraktioner som har förekommit, t o m dansbana med tillhörande biljetter.

Får jag lov?

GÖRAN DAHLBERG

Begränsad eftersändning.
Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med nya adressen på baksidan

Avsändare: Södermanlands hembygdsförbund
Behmbrogatan 20, 611 32 Nyköping

Den gamla festplatsen återuppstår

Lördagen den 25 maj i Malmköping

Välkomna till dansbanan där dansbiljetten är ett krav. Här finns chokladhjulet, bollkastningen och kanske tombolan.

Samtidigt som vi nu inbjuder er att komma och delta vill vi ha hjälp att göra dagen extra nostalgisk och önskar därför få bilder från länets olika festplatser genom tiderna. Alla festplatser kanske inte följs av en bild, men vi hoppas tillsammans kunna skapa en bild av var på kartan de fanns genom att använda sockenkartan.

I samband med detta finns det också många roliga, spännande, annorlunda eller vanliga berättelser och anekdoter.

Hjälp oss att skapa en heldag i festens tecken och skicka in bilder och berättelser från en festplats senast den 10 maj så kommer den med på marknaden. För att komplettera dokumentationen tar vi naturligtvis gärna emot material även efter detta datum.

Under dagen kommer vi att dansa till levande musik från olika epoker.

Ovan ser vi en uppvisning på vilken motivation en riktigt bra festplats kan uppbåda.

**Vilka festplatser från förr känner du till?
Finns det bilder och festliga berättelser från dessa?
Rapportera snarast till kansliet**

"Lek och fritid" på Sörmlandstorget

Hemslöjdsföreningen och Sörmlands museum finns som vanligt även de på plats. Brummare, barkbåtar, visselpipor, vimplar och ringfångare är några av de saker du kan prova att tillverka i marknadens slöjdklubb. Nostalgi kring lekar och leksaker. Till och med lekar från stenåldern kommer att finnas på Sörmlandstorget och i stadshuset är det utställningar kring temat.

Vadsbro-Blackstas bidrag till sammanställningen till vänster och nedan en bild från Folkets park i Flen. Båda kommer vara en nål på vår festplatskarta. Skicka in fler bilder och berättelser så vi får mer nostalgi, fler skrätt och en prickigare karta.

Hembygds- gården

På hembygdsgården är det som vanligt fullt hus hela dagen. Här kommer släktforskarna att husera tillsammans med personer från soldatarkivet. Museerna är öppna och kaffet välkomnar alla som är sugna på något gott.

